

Resultater på undersøkelsen om økte strøm- og drivstoffkostnader, samt besøkstall

På bakgrunn av økende strømpriser og drivstoffkostnader har Museumsforbundet gjort en undersøkelse blant medlemmene. Målet er å kartlegge hvordan de økte kostnadene har påvirket museene og hvilke tiltak de har måttet gjøre.

Etter to år med pandemi har flere av museene allerede en presset økonomi. Besøkende har begynt å komme tilbake, men de fleste er langt fra på samme nivå som i 2019.

Flere av museene i undersøkelsen opplever at de er i en krisesituasjon. Noen museer melder at bevaringen av bygg og objekter begrenser mulighetene til innsparinger når det kommer til å redusere temperaturen. Andre ser for seg å måtte stenge av rom og avdelinger for besøkende for å holde strømkostnadene nede, som vil gå ut over formidlingsaktiviteten i disse arealene.

Undersøkelsen er basert på svar fra 51 respondenter. Museene er plassert i følgende fylker:

Agder: 3

Innlandet: 4

Møre og Romsdal: 2

Nordland: 2

Oslo: 8

Rogaland: 6

Troms og Finnmark: 3

Trøndelag: 2

Vestfold og Telemark: 4

Vestland: 7

Viken: 9

+ Svalbard: 1

Det er dermed en overvekt av museer tilhørende fylker sør for Trøndelag, med 43 av 51 museer. (MiST har også en filial i Røros). Variasjoner mellom sør og nord er kjent og undersøkelsen bekrefter at museene i nord ikke har de samme utfordringene når det kommer til økte strømkostnader som museene i sør.

Antall respondenter varierer for de ulike spørsmålene i undersøkelsen. Svalbard har for eksempel et annet regime rundt strøm og påvirkes derfor ikke av kostnadsendringene. De har derfor latt være å svare på spørsmålene rundt strøm.

Undersøkelsen fant sted 05.-15. september 2022, og ble dermed besvart i forkant av regjeringens kunngjøring om tiltakspakke for næringslivet 16.september. Vi vil ikke gå inn på innholdet i tiltakspakken her.

Museumsbesøket 2022

I museumsforbundets undersøkelse har vi forsøkt å se på besøksutviklingen fra januar ut august i 2022 sett mot samme periode i det siste normalår før korona 2019 og endringen fra 2021 til 2022. Vi publiserer tall og endringer, men regner ikke totaltall eller gjennomsnitt i denne omgang i og med at det er noen institusjoner som ikke har tall for alt. Noen har også gitt estimer for enkelte perioder, så tallene må brukes med en viss forsiktighet. De dataene vi har fått gir likevel noen interessante antydninger om hvordan publikum tar i bruk museene etter korona. Besøkstallet er naturligvis også viktig for omsetningen i museene og evnen til å møte de økte strømkostnadene.

Det er gledelig å se at de aller fleste av museene som har gitt besøkstall har hatt til dels betydelig økning fra 2021 til 2022. Preus museum, Baroniet Rosendal og Østfoldmuseene har imidlertid nedgang i besøket denne perioden. Tallene vitner forhåpentligvis om en positiv trend som vi kanskje vil kunne se tydeligere når man ser på hele året i den kommende museumsstatistikken.

Dersom vi ser på 2022-besøket mot normalåret 2019 er bildet for de aller fleste museene langt mindre positivt. Det store unntaket er naturligvis MUNCH med nyåpnet bygg og bred interesse hos publikum. Den store økningen på Preus museum skyldes at museet har hatt utendørsutstillinger i koronaperioden som de har fått anledning til å telle med av Kulturrådet. Norsk Oljemuseum har i 2022 hatt en dinosaurutstilling som har bidratt til økt besøk. I tillegg har de også hatt mange utenlandske besøkende i sommer. Falstadsenteret har under korona blant annet gitt tilbud til skolene som ikke lenger kan dra på organiserte turer til konsentrasjonsleirene, og deler av økningen deres kommer fra denne virksomheten.

På Falstad er det oppsving i aktivitet på alle virksomhetsområder som har bidratt til økningen, ikke sommerbesøket som var lavere i 2022 enn i 2021. Endring i cruise-mønsteret slår også ut for enkelte museer. Varanger museum forklarer nedgangen sin med at de har mistet besøkstallene for festningen i Vardø, da det nå er andre som står for driften. Det betyr rundt 16 000 færre besøkende.

Kraftmuseet i Tyssedal har hatt det beste besøkstallet noensinne i 2022, mens de andre avdelingene er mer stabile. Museet har hatt flere betalende besøkende og opplever at mange av de besøkende har planlagt besøket og ikke bare tilfeldig «datter innom». Museet mener dette har bakgrunn i at temaet museet formidler er «i tiden» og at deres formidlingsform bidrar til at besøkende og formidlere kommer tett på hverandre. I sommer har det gitt mange interessante diskusjoner.

Sammenliknet med 2019 er det dessverre flere museer som har langt igjen til å nå 2019-nivå enn museer som opplever økning i besøkstallene, men det er gledelig at noen øker. Så langt ser det med andre ord ikke ut til at økt besøk kan gi museene oppsving i inntekter og bedre økonomi.

Museumsbesøket mellom 1.1-31.08 2022 sammenlignet med samme periode 2021 og 2019

Navn på institusjon	Besøk 1.1-31.08.2022	Besøk 1.1-31.08.2021	Endring 21-22	% endring 21-22	Besøk 1.1-31.08.19	Endring 19-22	% endring 19-22
Falstadsenteret	17060	13828	3232	23 %	11500	5560	48 %
Museum Vest	100000	46000	54000	117 %	126000	-26000	-21 %
Stiftelsen Norsk Teknisk Museum	160878	52756	108122	205 %	168416	-7538	-4 %
Svalbard museum	37200	9018	28182	313 %		37200	
MUHO - Museumssenteret i Hordaland	16200	12000	4200	135 %	20800	-4600	-22 %
Mjøsmuseet	20000	13000	7000	54 %	20000	0	0 %
Ryfylkemuseet	6952	3025	3927	130 %	17135	-10183	-59 %
Skimuseet i Holmenkollen	90734	19508	71226	365 %	116377	-25643	-22 %
Henie Onstad Kunstsenter	31603	16324	15279	94 %	68305	-36702	-54 %
Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur	15356	6358	8998	142 %	16503	-1147	-7 %
Norsk kartmuseum	97	4	93	2325 %	144	-47	-33 %
Drammens Museum	12600	9802	2798	29 %	28740	-16140	-56 %
Norsk jernbanemuseum	24454	9603	14851	155 %	22867	1587	7 %
Norsk Bergverksmuseum	29576	21706	7870	36 %	28549	1027	4 %
Buskerudmuseet	60000		60000				
Astrup Fearnley Museet AS	55503	20809	34694	167 %	98493	-42990	-44 %
Hardanger og Voss museum	41614	26349	15265	58 %	48212	-6598	-14 %
Valdresmusea AS	3163	1687	1476	87 %		3163	
KODE Kunstmuseer og komponisthjem	139775	54137	85638	158 %	194678	-54903	-28 %
Stiftelsen Nordlandsmuseet	48072	42883	5189	12 %	62904	-14832	-24 %
Preus museum	14683	19642	-4959	-25 %	6771	7912	117 %
Baroniet Rosendal	58000	66600	-8600	-13 %	64600	-6600	-10 %
Kon-Tiki museet	112649	33941	78708	232 %	148543	-35894	-24 %
Nobels Fredssenter	66500	5900	60600	1027 %	150900	-84400	-56 %
Varanger museum IKS	25145	23908	1237	5 %	47165	-22020	-47 %
Kraftmuseet - Norsk vasskraft- og industristadmuseum	18462	12310	6152	50 %	15576	2886	19 %
Stiftelsen Modums Blaafarveværk	89500	175000	-85500	-49 %	87500	2000	2 %
Stiftinga Jærmuseet	114824	87807	27017	31 %	125587	-10763	-9 %
Anno museum AS	128781	83529	45252	54 %	171758	-42977	-25 %
Norsk Folkemuseum	266264	70074	196190	280 %	325877	-59613	-18 %
Museum Stavanger AS	153600	64607	88993	138 %	146124	7476	5 %
Stiftelsen Bymuseet i Bergen	121804	30833	90971	295 %	128962	-7158	-6 %
Stiftelsen Romsdalsmuseet	33893	25924	7969	31 %	42347	-8454	-20 %
Randsfjordmuseet	12099	7468	4631	62 %		12099	
Østfoldmuseene	67850	73600	-5750	-8 %	64700	3150	5 %
Næs Jernverksmuseum	11622	8330	3292	40 %	11064	558	5 %
Vestfoldmuseene IKS	87865	73072	14793	20 %			
MUNCH	636165	22760	613405	2695 %	214617	421548	196 %
MiA - Museene i Akershus	149000	85975	63025	73 %	135629	13371	10 %
Verdensarvsenter for bergkunst - Alta Museum	48780	18688	30092	161 %	54299	-5519	-10 %
Haugalandmuseet AS	16878	11453	5425	47 %	27085	-10207	-38 %
Norsk Luftfartsmuseum	27521	21985	5536	25 %	24937	2584	10 %
Telemark museum	29419	16256	13163	81 %	33755	-4336	-13 %

Aust-Agder museum og arkiv	45673	34325	11348	33 %			
Museene i Sør-Trøndelag AS	229151	168614	60537	36 %	327263	-98112	-30 %
Vest-Agder-museet	92943	68547	24396	36 %	86150	6793	8 %
Sør-Troms Museum	23088	13469	9619	71 %	34656	-11568	-33 %
Oslo Museum	38211	11548	26663	231 %	47625	-9414	-20 %
Norsk Oljemuseum	165700	33803	131897	390 %	101036	64664	64 %
Galleri F 15	11664	4799	6865	143 %	11283	381	3 %

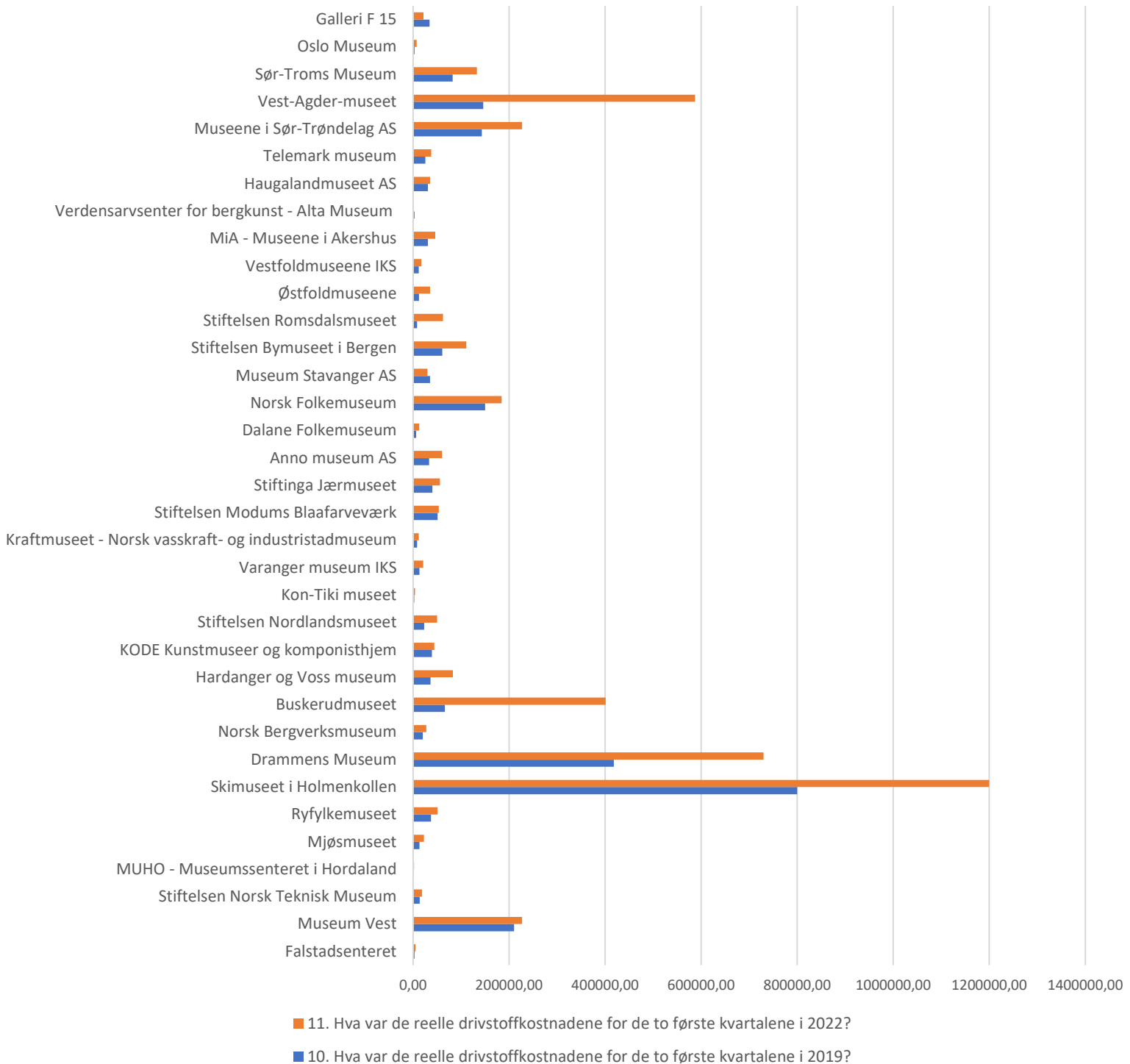
Økte drivstoffkostnader

De økte drivstoffkostnadene kommer for mange av medlemmene på toppen av allerede pressede budsjetter. Dette gjør at flere av museene opplever situasjonen som svært utfordrende, spesielt de som bruker drivstoff i driften av teknisk-industrielle anlegg og museumsskip. Hvis ikke kostnadsøkningen imøtekommes med økte tilskudd eller støtteordninger, vil konsekvensen for flere av museene bli redusert aktivitetstilbud og tilgang for publikum.

Det er også de som bruker bil aktivt i museumsdriften, blant annet der hvor museet har fellestjenester innen samlingsforvaltning, bygningsteknisk vedlikehold og forskning og har betydelig avstand mellom anleggene. Også de som ikke opplever drivstoffkostnadene som et direkte problem ser at de øker, blant annet ved at økte drivstoffkostnader driver opp prisen på transporttjenester.

Drivstoffkostnader 2019 og 2022

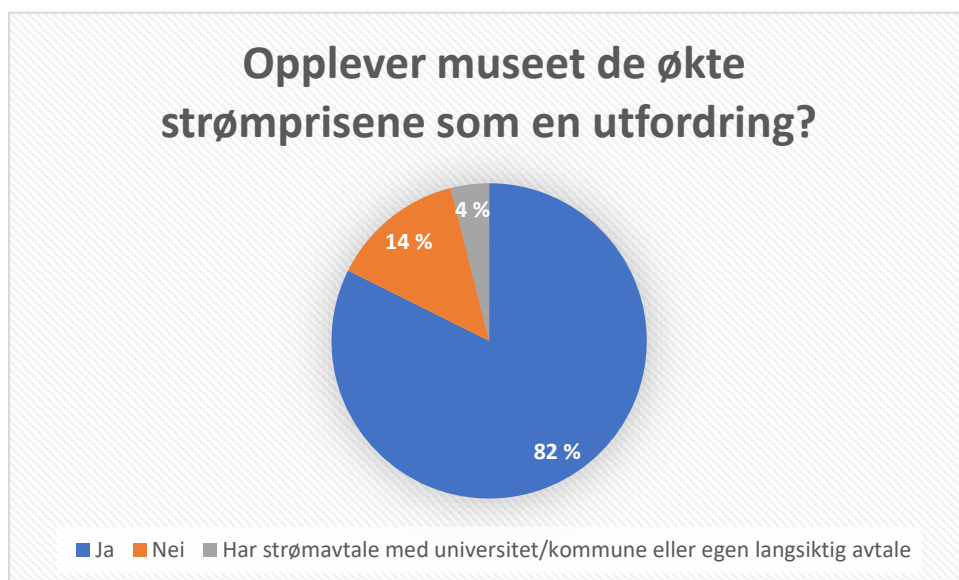

Grafen over viser at det er en generell økning i drivstoffkostnadene hos de aller fleste museene, uavhengig av geografisk tilhørighet. Flere museer har redusert bilparken for å redusere kostnadene, mens andre er avhengige av drivstoff i museumsdriften. Den gjennomsnittlige økningen blant museene er 77% fra 2019 til 2022, men blant

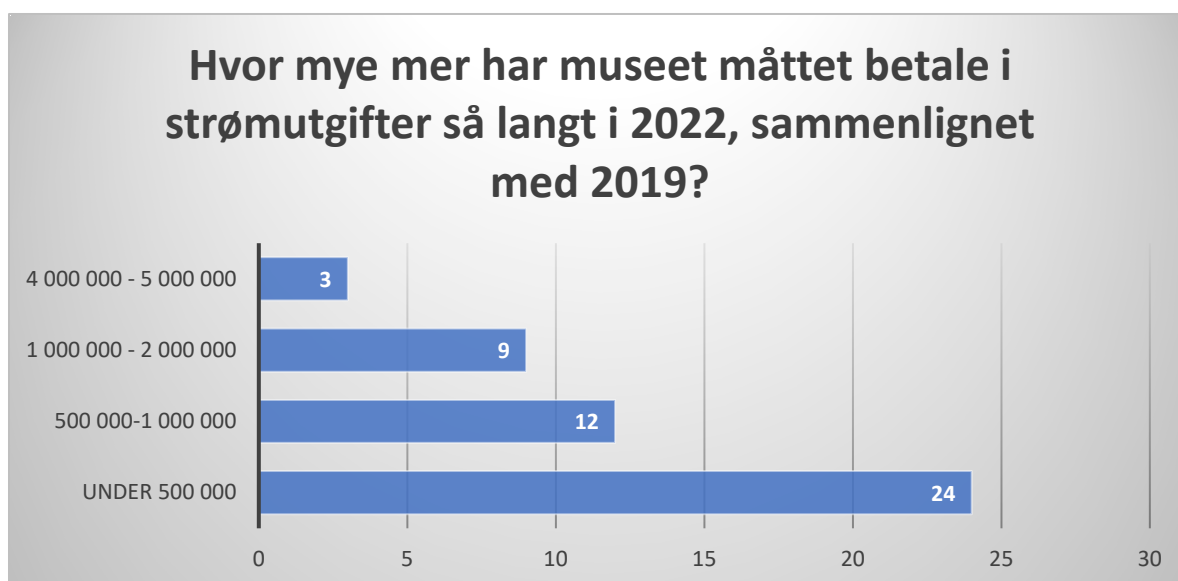
dem som økningen rammer hardest er kostnadene de to første kvartalene blitt fire til seksdoblet på disse tre årene.

Økte strømknaster

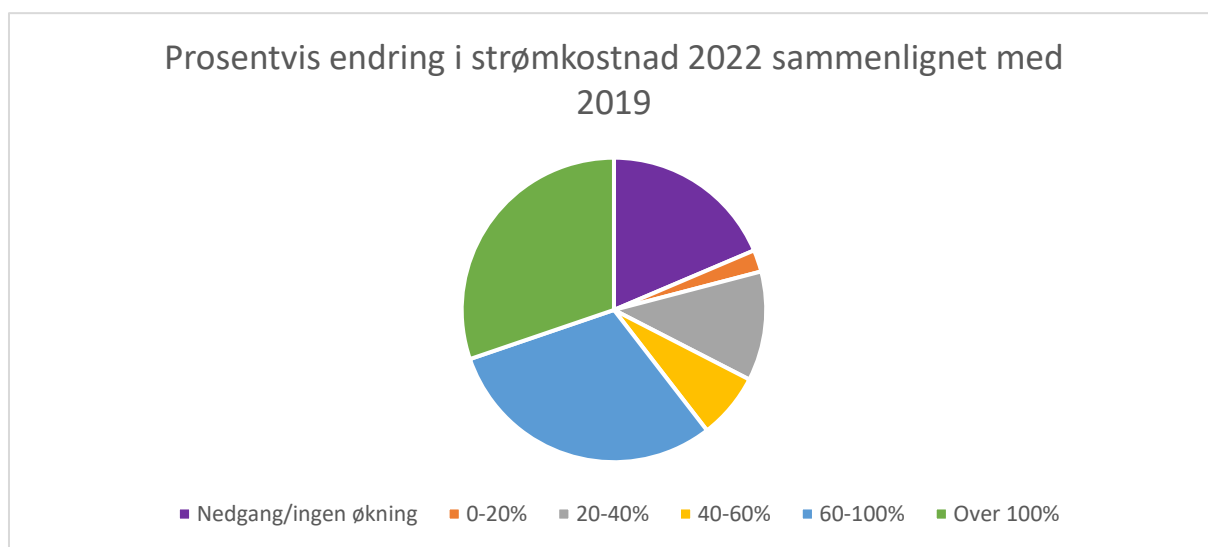
I alt 82% av museene i undersøkelsen opplever de økte strømprisene som en utfordring. Museene det gjelder er plassert i Oslo, Viken, Vestland, Rogaland, Innlandet, Vestfold og Telemark, Agder og Møre og Romsdal.

Av 48 respondenter har 6% måttet betale mellom 4-5 millioner mer i 2022 sammenlignet med 2019, mens 19% har måttet betale mellom 1-2 millioner. En fjerdedel av museene har betalt mellom 500 000 og 1 million kroner.

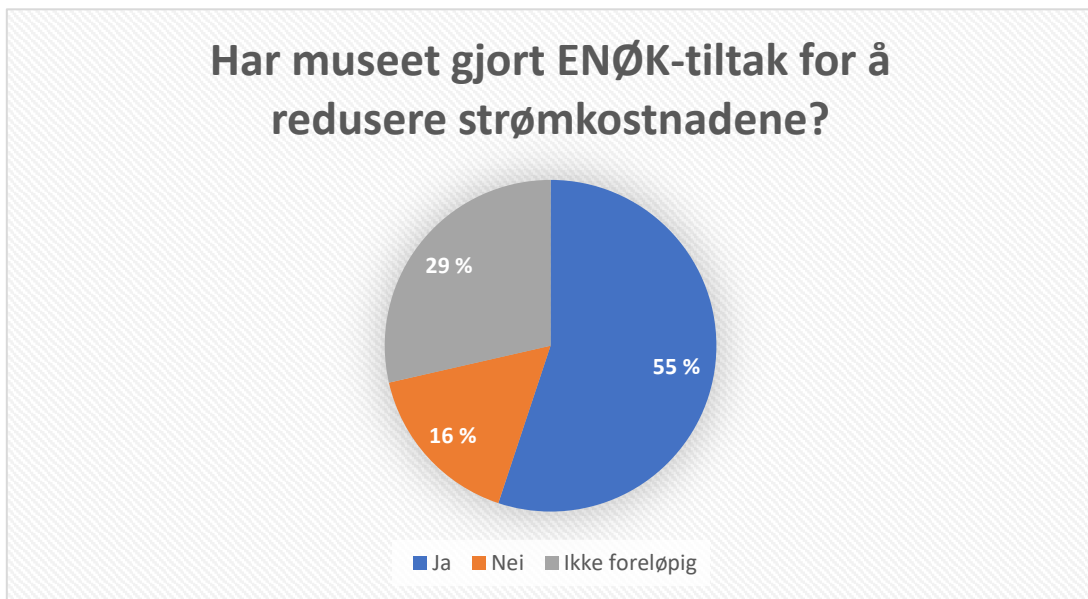

13 av 43 museer har i 2022 hatt minst en fordobling av strømkostnadene sammenlignet med 2019. Den gjennomsnittlige prosentandelen for museene i forhold til omsetning har gått fra 2,87% i 2019 til 4,5% i 2022. 17 av 43 respondenter har i 2022 en prosentandel på over 5% av omsetningen som går til strømforbruk. Av de åtte museene som har hatt nedgang eller holdt seg på samme nivå som tidligere er fem i/eller nord for Trøndelag. Ett annet museum har strømvifte med universitet/kommune eller egen langsiktig avtale.

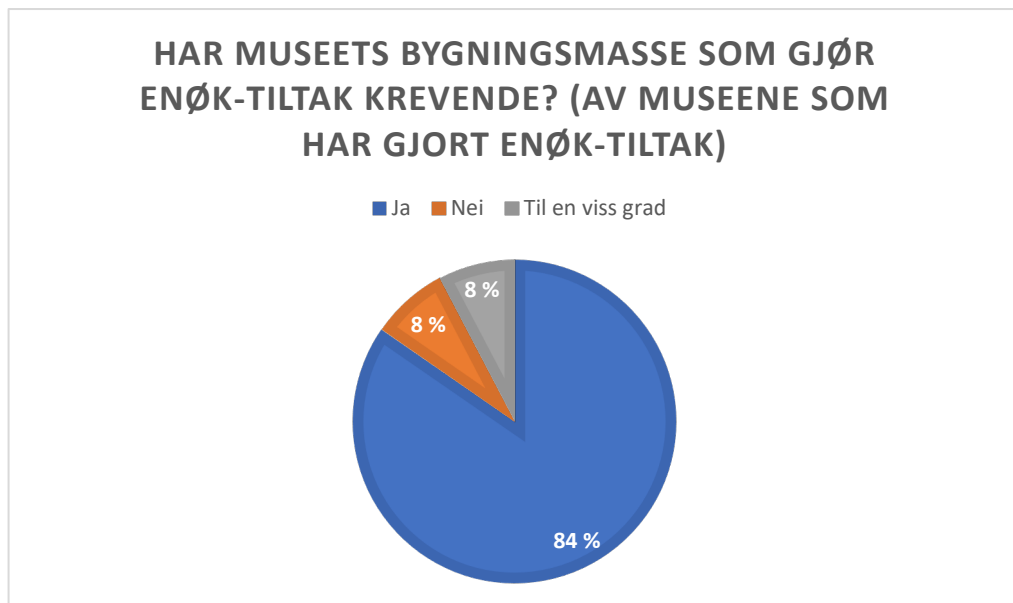

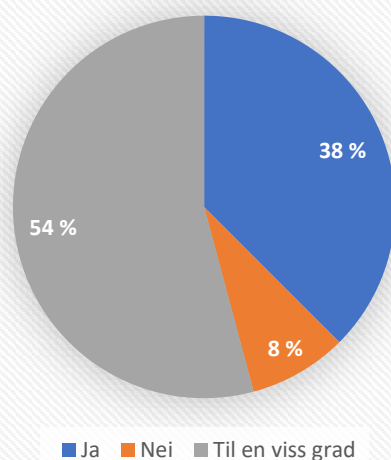
ENØK-tiltak

Det er 55% av museene i undersøkelsen som allerede har gjort ulike ENØK-tiltak for å redusere strømkostnadene, mens 29% avventer. Det er bare 16% som ikke har gjort tiltak. Typiske ENØK-tiltak som har blitt gjort er blant annet utskiftinger av varmtvannsberedere, og senke temperatur i eller stenge deler av publikumsareal i museet.

Opplever dere at ENØK-tiltakene er til hjelp (Basert på de som har satt i gang ENØK-tiltak)

Det er 38% av museene som opplever at ENØK-tiltakene er til hjelp, mens 54% mener det bare til en viss grad hjelper. Mange museer melder at det er krevende å gjøre ENØK-tiltak i fredede bygg. I disse kan man ofte ikke senke temperaturen fordi bygningen eller maskiner i byggene ødelegges. Kraftmuseet – Norsk vasskraft- og industristadmuseum skriver de ikke kan redusere strøm/fjernvarmeforbruket i de største byggene «(...) då dette vil føre til akselererande forfall og med dette auka vedlikehaldskostnadar. (...) som ansvarleg driftar av eit freda anlegg kan vi ikkje redusere på [temperaturen]». De skriver også at vedlikehold på bygget fort blir store da det ligger «nær fjorden, inntil fjellet og i eit utfordrande vestlandsklima.» Norsk industriarbeidermuseum forteller: «enorme gamle industribygg og gjenstander er ikke bevilget midler til energieffektivisering og må ha strøm for å unngå forfall - vi er i en enorm skvis».

Museene etterlyser større og bedre tilpassede støtteordninger for ENØK-tiltak, samt øremerkede tilskudd og anledning til å søke næringsstøtte til strøm og elektrisitet på lik linje som produksjonsbedriftene. Det er også et ønske om økt støtte til tilstandsrapport og rådgivning, samt gjennomføring av anbefalte tiltak, og egen ordning for ENØK-tiltak til kulturhistoriske bygg. Det er et behov for «støtte til tiltak som også ivaretar byggets museale kvaliteter, og ikke utelukkende ENØK-rettede tiltak».

Mange av museene har fredede bygg eller bygg som er underlagt antikvariske krav som gjør det utfordrende å redusere strøm og fjernvarmeforbruket i byggene, da man risikerer å akselerere forfall som på sikt vil øke vedlikeholdskostnadene. Enkelte museer holder til i antikvariske bygg med dårlig isolasjon og enkle vinduer som gjør det vanskelig å kutte i utgifter. Hele 78% av museene som har svart på undersøkelsen har en bygningsmasse som gjør ENØK-tiltakene krevende.

«ENØK-tiltak har som følge av nasjonal prioritering av vedlikeholdsetterslep innen antikvarisk bygningsvern (ref. Museumsmeldingen) aldri kunnet bli høyt prioritert ved lav strømpris. Ingen ENOVA støtte til museene er av betydning for ENØK-tiltak.»

Museene melder at det er vanskelig å vite hva man kan søke om, og flere påpeker at de har lite kapasitet til å følge opp. Søknadsordningen oppleves for noen av museene som for kompliserte og med for mange krav, slik at det ofte blir uaktuelt for dem å søke. For mange museer vil også det pressede budsjettet hindre dem i å kunne gjennomføre omfattende ENØK-tiltak.

Flere museer forteller at de ikke opplever at ENØK-tiltakene veier opp for kostnadene. Uavhengig av eventuell kompensasjon må ENØK-tiltakene prioriteres innen tilgjengelige midler. Dette vil gå utover andre deler av driften, da midlene ikke strekker til.

Tiltak for å håndtere situasjonen

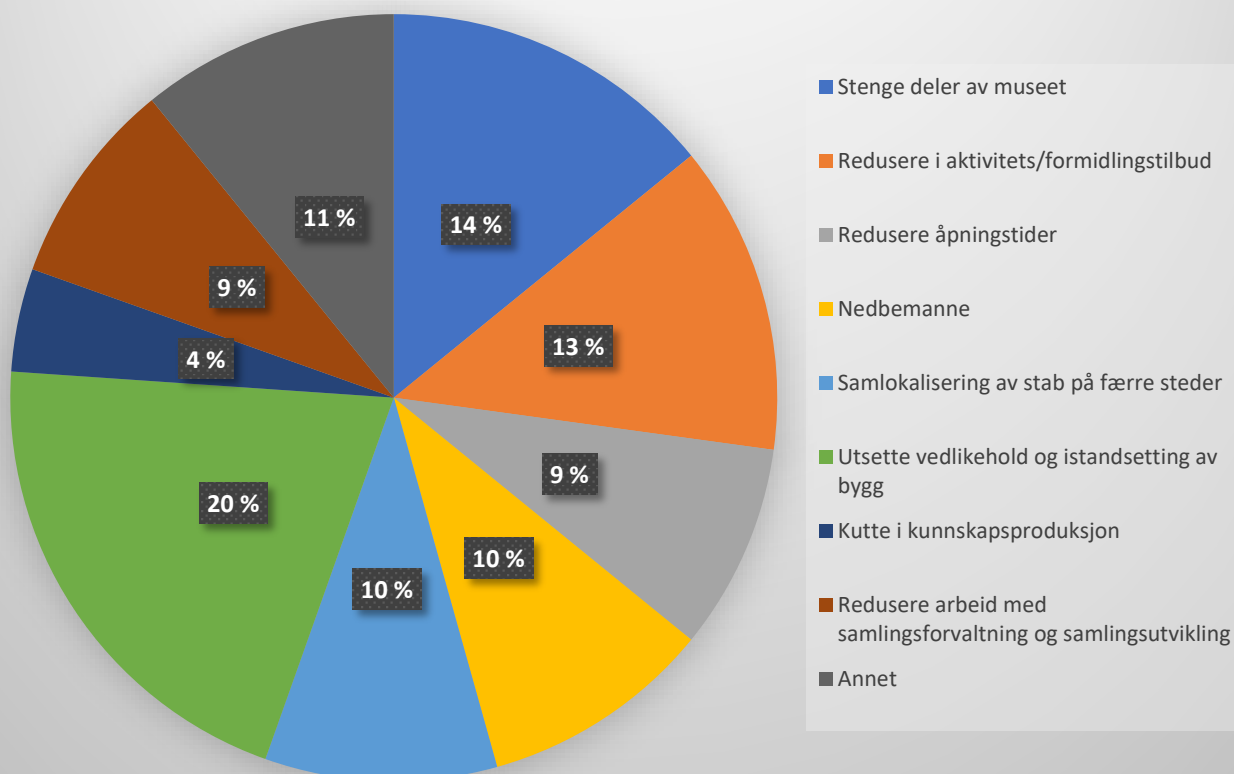
Med økte strøm- og drivstoffkostnader på toppen av kostnader knyttet til

lønnsvekst, økte materialkostnader og råvarepriser, er det en tøff og utfordrende høst og vinter museene går i møte. Etter to år med pandemi, melder flere av museene at utfordringene med strøm og oppvarming kommer på toppen av allerede budsjetterte underskudd fordi de er i en presset ressursituasjon. Flere

museer har allerede sett seg nødt til å sette i gang tiltak for å dekke de økte utgiftene. Andre vurderer tiltak utover høsten. Museer i nord kommenterer at de så langt har vært heldige, men at også de begynner å merke de økte prisene.

Tiltak som er gjort eller vurderes for å dekke inn de økte utgiftene (For museene som opplever økte strømkostnader som en utfordring)

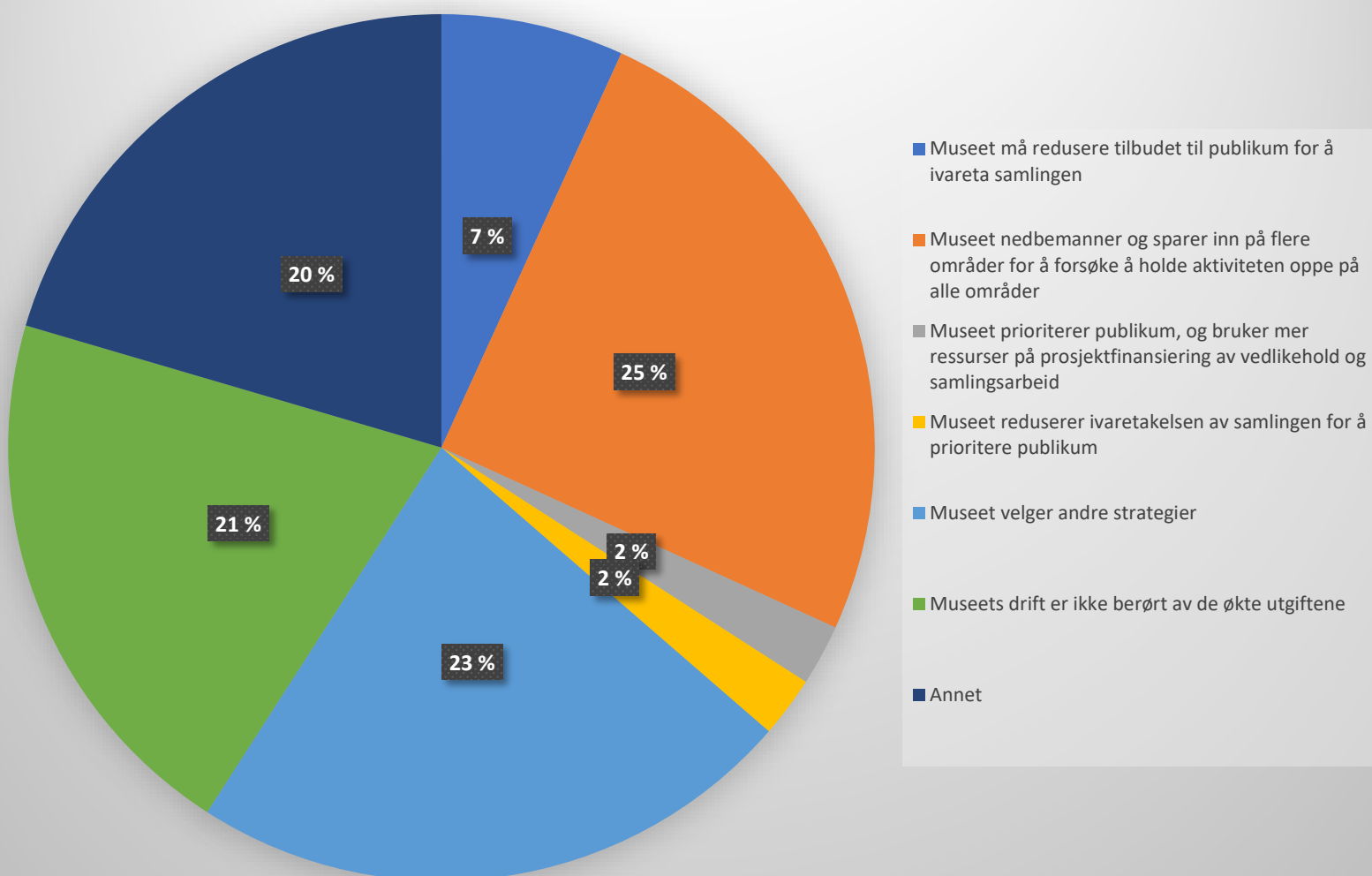

Det er flere museer som alt har satt i verk ulike tiltak for å dekke inn de økte kostnadene. Prosjekter nedskaleres og utsettes, vakante stillinger blir stående ledige, vedlikehold av bygninger utsettes og reduseres. Interne funksjoner og formidlingsarenaer samlokaliseres. Noen vurderer å redusere åpningstidene kraftig for å unngå store driftstap. Institusjoner som er avhengig av overskudd fra kafè- og restaurantdrift eller overnatting som inntektsgrunnlag for å opprettholde museumsdriften opplever det som spesielt vanskelig da de økende kostnadene reduserer overskuddet som museet er avhengig av. Økt pris på råvarer gjør også at

museumskafeene må øke prisene på varene til publikum. Ett museum forteller at de vil miste selve grunnlaget hvis de økte prisene fortsetter, da de ikke lenger kan tilby hjemmelaget mat i museet som en konsekvens av dette.

Museer som i dag har strømavtaler, forventer at nye avtaler i fremtiden vil være dyrere enn de de har i dag, og flere har mottatt signaler om det. Museene reduserer strømforbruket ved å holde temperaturen lavest mulig i deler av museet. Kalde rom og mindre bruk av penger på oppvarming vil imidlertid ofte gi mindre tilgang på areal hvor formidlingsaktiviteter kan foregå, og årlige vinterinntekter ved utleie av rom forsvinner. Det er en bekymring blant museene at nedgang i den utadrettede aktiviteten vil resultere i negativt omdømme for museet. Det meldes om sterk bekymring for at økte strømpriser vil gå ut over publikumsrettede tiltak samt museal

Må museet prioritere internt mellom de ulike samfunnsoppdragene for å spare på utgiftene?

drift i 2023. I verste fall vurderer enkelte nedstenging av aktivitet for publikum. Andre ønsker å se på muligheten til å innhente kompensasjon slik at man slipper nedbemanning og kutt i utstilling- og formidlingsprogram.

Til tross for at økte strømpriser er noe flere har tatt høyde for i budsjettene for 2022, opplever museer å ha brukt det som var budsjettert for året allerede ved utgangen av andre kvartal. Høye sommerpriser og kaldt sommervær har vært blant faktorene som mange ikke har forutsett. Museene forventer nå og budsjetterer for høye strømkostnader utover i 2023, i tillegg til lønnsvekst og generell prisstigning på varer og tjenester. Samtidig opplever majoriteten av museene at besøkstallene fortsatt er lave etter pandemien. (Se illustrasjon under). Det er også å forvente at publikum vil ha lavere kjøpekraft som konsekvens av de økte prisene. Museene melder at de må legge inn mye større marginer for økte kostnader i budsjettet, noe som gir mindre midler til prosjekter, formidling og ulike aktiviteter. Flere melder at de er avhengige av at bevilgninger og tilskudd øker i takt med prisøkningen og lønnsveksten, slik at museene har mulighet for å kunne opprettholde den normale aktiviteten.

